

Nr 214.

Ankom till riksdagens kansli den 20 juni 1944 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

(1:a avd.)

Driftbudgeten.

Fjärde huvudtiteln.

1:o) **Sjökarteverket: Om- och nybyggnad av sjömättningsfartyg.** I propositionen nr 281 har Kungl. Maj:t (bilaga 1, punkt 1, s. 47—52 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 12 maj 1944) föreslagit riksdagen att till Sjökarteverket: Om- och nybyggnad av sjömättningsfartyg å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 780 000 kronor.

Verkställd utredning har givit vid handen, att sjökarteverkets fartygsbestånd för närvarande icke kan anses tillfredsställande. Från sjökarteverkets sida har vid upprepade tillfällen hemställts om ersättningsbyggnad av ett kustmättningsfartyg med plats för åtta mätningenheter samt reparation av det äldsta nu nyttjade kustmättningsfartyget, Svalan. Med hänsyn till de beräknade avsevärda kostnaderna, 1 500 000 kronor respektive 200 000 kronor, ha emellertid de ifrågasatta åtgärderna tills vidare icke kommit till utförande. För nästkommande budgetår har sjökarteverket, med hänsyn till tidsläget, ansett sig kunna föreslå nybyggnad av ett mindre fartyg, avsett för fyra mätningenheter och kostnadsberäknat till 580 000 kronor, under förutsättning att den förut äskade reparationen av Svalan komme till stånd. Ehuru starka skäl anförts till stöd för dessa förslag, har departementschefen hittills icke ansett sig kunna tillstyrka, att medel beräknas för ändamålet, främst med tanke på svårigheterna att bestrida kostnaderna inom femårsplanens kostnadsram.

Sedan investeringsutredningen funnit arbetena med byggandet av nytt sjömättningsfartyg och reparation av ett äldre dylikt fartyg lämpliga att medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår, har departementschefen tillstyrkt, att det mindre, för fyra mätningenheter avsedda kustmättningsfartyget

medtages i investeringsreserven. Vid framläggande av förslag om byggande av det mindre fartyget har sjökarteverket utgått ifrån att medel jämväl skola anvisas för reparation av kustmätningsfartyget Svalan. Kostnaderna hava beräknats till 200 000 kronor. Med hänsynstagande till de på frågan inverkan faktorer, som för närvarande kunna bedömas, har departementschefen tillstyrkt, att medel beräknas å allmän beredskapsstat jämväl för den föreslagna reparationen av Svalan. Sammanlagda kostnaderna uppgå till 780 000 kronor. Arbetena hava ansetts böra utföras vid Karlskrona örlogsvarv, som är i trängande behov av fyllnadsarbeten.

Utskottet.

Med hänsyn till vad i ärendet upplysts anser sig utskottet kunna tillstyrka, att ett nytt kustmätningsfartyg med plats för fyra mätningsenheter bygges, ävensom att sjömätningsfartyget Svalan iståndsättes. Mot de för ändamålet beräknade kostnaderna, 780 000 kronor, synes icke något vara att erinra. Skäl tala för att arbetena i fråga hänföras till anslagsgruppen II.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Sjökarteverket: Om- och nybyggnad av sjömätningsfartyg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 780 000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

2:o) **Vissa investeringsarbeten för armén.** I propositionen nr 281 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkt 1, s. 163—174, av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 12 maj 1944) föreslagit riksdagen att till Vissa investeringsarbeten för armén å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 5 475 000 kronor.

Departementschefen har i förenämnda statsrådsprotokoll (s. 161—163) inledningsvis erinrat, att huvuddelen av de i samband med 1942 års försvarsbeslut beräknade kostnaderna för byggnadsarbeten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 belöper på arbeten, som föranledas av genomförandet av försvarsbeslutet eller stå i omedelbart samband därmed, men att för vissa andra arbeten i kostnadssummorna reserverats jämförelsevis betydande belopp. De i försvarsbeslutet angivna kostnadssummorna återspegla emellertid icke, framhåller departementschefen, försvarsväsendets totala behov av investeringar för byggnads- och liknande ändamål under den löpande femårsperioden, utan har en gradering mellan byggnadsändamålen måst ske, varvid ett stort antal i och för sig angelägna arbeten förskjutits till tid efter femårsperiodens utgång. Den marginal för oförutsedda byggnadsändamål,

som i försvarsbeslutet beräknats, vore såvitt angår arméförvaltningens delfond i det närmaste helt tagen i anspråk, medan i fråga om marin- och flygförvaltningarna läget vore något gynnsammare. Det vore tydligt, att dessa marginaler icke kunde bereda utrymme för investeringar av den storleksordning, som investeringsutredningens förslag innebure. Bifall till detta förslag måste därför medföra ett överskridande av den del av femårsplanens kostnadsram, som avsåge kapitalinvesteringar. Med hänsyn till det ändamål, som investeringsutredningens förslag avsåge att tjäna, syntes ett sådant överskridande i och för sig icke behöva framkalla betänkligheter. Principiellt borde dock de marginaler för oförutsedda byggnadsändamål, som inginge i de i kostnadsramen upptagna beloppen för kapitalinvesteringar, belastas med så stor del av kostnaderna för de i investeringsreserven ingående arbetena, som på denna väg kunde bestridas utan att andra angelägna, till femårsplanens genomförande hänförliga arbeten behövde skjutas åt sidan. I vad mån så kunde ske vore icke möjligt att på grundval av investeringsutredningens förslag bedöma, då vid utformandet av detta förslag i viss mån andra synpunkter måst göra sig gällande och förslaget därför icke kunnat innefatta en fullständig avvägning av försvarsväsendets återstående byggnadsbehov efter deras inbördes angelägenhetsgrad. Så snart en mera definitiv överblick över dessa byggnadsbehov kunde erhållas — eventuellt redan i samband med framläggande av medelsäskanden för budgetåret 1945/46 — syntes böra fastställas i vad mån de byggnadsarbeten, som borde medtagas i investeringsreserven, skola belasta femårsplanens kostnadsram.

Departementschefen har vidare framhållit, att i den mån till grovarbetsreserven hänförliga arbeten funnes böra falla inom försvarsbeslutet kostnadsram härav föranledd reglering av kostnadsfördelningen framdeles borde ske. För att underlätta ett framtida ställningstagande i detta hänseende komme — oberoende av att anslag sålunda icke äskades i detta sammanhang — jämväl de till grovarbetsreserven hänförliga arbetena att upptagas till behandling.

I fråga om de ändamål, för vilka anslag föreslagits skola uppföras å beredskapsstat under arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond (respektive hänförliga till grovarbetsreserven) inhämtas av statsrådsprotokollet följande (s. 163—174).

Vissa skyddsrum och lagringsanläggningar m. m. Sedan chefen för försvarsstaben avgivit förslag i ämnet, har investeringsutredningen till grovarbetsreserven hänfört vissa skyddsrum- och lagringsanläggningar m. m., vilka icke rymdes inom femårsplanens kostnadsram. För budgetåret 1944/45 har utredningen beräknat ett belopp av 6 000 000 kronor bliva erforderligt.

Departementschefen har funnit, att det ur försvarets synpunkt syntes angeläget, att ifrågavarande byggnadsföretag komme till utförande. Verkställd utredning hade givit vid handen, att totalkostnaderna för föreslagna arbeten uppginge till omkring 11 600 000 kronor, varav 2 000 000 för lagringsanläggningar vid vissa jaktflygförband, 1 000 000 kronor för viss skyddsrumsan-

läggning, 8 100 000 kronor för visst bombsäkert ersättningsförråd samt 500 000 kronor för vissa underjordiska lagringsanläggningar. Departementschefen har ansett sig böra biträda det framlagda byggnadsprogrammet och har i enlighet med investeringsutredningen beräknat ett belopp av 6 000 000 kronor erforderligt för nästa budgetår, därav 4 000 000 kronor kunde hänföras till arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond och återstoden 2 000 000 kronor till flygförvaltningens delfond. Investeringsändamålet borde hänföras till grovarbetsreserven.

Exercisbyggnader. Investeringsutredningen har ansett skäl föreligga att i viss utsträckning medtaga uppförandet av exercishus ävensom om- och tillbyggnad av matinrättningar i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och har för ändamålet beräknat 2 500 000 kronor.

Departementschefen har intet haft att erinra mot att i enlighet med förslag av arméns fortifikationsförvaltning, framställt i yttrande över utredningens betänkande, tillhopa 640 000 kronor beräknas för uppförande av exercisbyggnader vid Värmlands regemente, Livregementets grenadjärer, Göta artilleriregemente samt Smålands artilleriregemente. Investeringsändamålet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Om- och tillbyggnad av matinrättningar. Investeringsutredningen har för om- och tillbyggnad av matinrättningar samt för uppförande av exercishus upptagit ett kollektivt anslag av 2 500 000 kronor.

I yttrande över utredningens förslag har arméns fortifikationsförvaltning anfört, att medel borde disponeras för om- och tillbyggnad av matinrättningar enligt följande plan.

Jämtlands fältjägerregemente, Östersund	kronor	353 000
Södra skånska infanteriregementet, Ystad	»	294 000
Hälsinge regemente, Gävle	»	337 000
Västernorrlands regemente, Sollefteå	»	332 000
Livregementet till häst, Stockholm	»	193 000
Livregementets husarer, Skövde	»	284 000
Norrlands dragonregemente, Umeå	»	86 000
Göta artilleriregemente, Göteborg	»	225 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>2 104 000</u>

Fortifikationsförvaltningen har vidare framhållit, att vissa utredningar rörande ny-, om- och tillbyggnad av matinrättningar påginge inom statens organisationsnämnd, varför vissa revideringar av ämbetsverkets kostnadsberäkningar icke vore uteslutna.

Departementschefen har tillstyrkt, att de föreslagna om- och nybyggnadsarbetena komma till utförande. Beträffande kostnadsberäkningarna har departementschefen icke funnit anledning till erinran men har understrukt, att det för matinrättningen vid Göta artilleriregemente beräknade beloppet icke grundar sig på någon grundligare undersökning. Under framhållande, att vissa jämkningar i kostnadsberäkningarna kunna bli påkallade med hänsyn

till statens organisationsnämnds pågående utredningar, har departementschefen för ändamålet beräknat i avrundat tal tillhopa 2 100 000 kronor. Investeringsändamålet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Gymnastikbyggnader. I enlighet med av investeringsutredningen framlagt förslag har departementschefen förordat, att i förevarande sammanhang medel, i avrundat tal 2 175 000 kronor, beräknas för gymnastikbyggnader vid vissa nytillkomna förband. Investeringsändamålet har synts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Luftvärnsskjutskolan. Investeringsutredningen har, på förslag av arméns fortifikationsförvaltning, i investeringsreserven för nästa budgetår medtagit arbeten vid luftvärnsskjutskolan till en kostnad av 300 000 kronor.

Departementschefen har, ehuru med slutligt ställningstagande till frågan om förläggningens ordnande vid luftvärnsskjutskolan bör anstå tills definitivt förslag i ämnet föreligger, ansett sig kunna tillstyrka, att det av investeringsutredningen föreslagna beloppet, 300 000 kronor, medtages i investeringsreserven för nästa budgetår. Investeringsändamålet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Idrottsplatser. Tidigare har i enstaka undantagsfall medel inom femårsplanens kostnadsram anvisats för anläggande av idrottsplatser vid truppförbanden.

Investeringsutredningen har emellertid — med hänsyn till att dylika arbeten äro föga materialkrävande och kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft — funnit desamma lämpliga att ingå i den s. k. grovarbetsreserven. Efter förslag av arméns fortifikationsförvaltning har utredningen upptagit tillhopa 2 145 000 kronor för ny- och ombyggnad av idrottsplatser för armén.

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till vad investeringsutredningen i ämnet anfört och med tanke på betydelsen av att fullgoda idrottsplatser finnas tillgängliga vid truppförbanden har jag i princip intet att erinra mot att ifrågavarande arbeten medtagas i grovarbetsreserven. I likhet med arméns fortifikationsförvaltning finner jag medel icke böra beräknas för anläggande av idrottsplats vid Wendes artilleriregementets förläggning i Kristianstad. Föreliggande förslag innebär, att separat idrottsplats skall anordnas för varje förband, även då förbanden ligga nära varandra. Frågan om möjligheterna att i sådana fall anordna för förbanden gemensamma idrottsplatser synes böra närmare övervägas, innan medel för ändamålet anvisas. Denna omprövning — som speciellt avser de förband, som komma att vara förlagda till Järvafältet — torde få ankomma på Kungl. Maj:t. I övrigt finner jag icke anledning till erinran mot investeringsutredningens förslag och beräknar i anslutning därtill — med beaktande av det anförda — kostnaderna till i avrundat tal 2 000 000 kronor.

Vägarbeten. Investeringsutredningen har upptagit 58 000 kronor för vägarbeten vid Södra skånska infanteriregementets förläggning i Ystad, 150 000 kronor för väg- och broarbeten vid samma regementes förläggning vid Revingehed, 86 000 kronor för vägarbeten vid Skånska pansarregementets nu-

varande förläggning i Hälsingborg samt för dylika arbeten vid Södermanlands pansarregementes förläggning i Strängnäs och Skaraborgs pansarregementes förläggning i Skövde 380 000 respektive 172 000 kronor.

Departementschefen har ansett, att för förläggningen i Hälsingborg i avvaktan på Skånska pansarregementets förflyttning några medel tills vidare icke böra beräknas för vägarbeten. I övrigt har departementschefen intet haft att erinra mot föreliggande förslag. Arbetena ha ansetts böra hänföras till grovarbetsreserven.

Vissa sjukhusbyggnader m. m. i Uppsala. Arméförvaltningens sjukvårds- och fortifikationsstyrelser avgåvo med skrivelse den 15 november 1943 förslag i fråga om sjukvårdens ordnande vid arméns underofficersskola och försvarets läroverk i Uppsala. Förslaget hade kostnadsberäknats till 195 800 kronor.

Sedan med stöd av Kungl. Maj:ts den 15 oktober 1943 givna bemyndigande ledamoten av riksdagens andra kammare J. E. G. Fast erhållit i uppdrag att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande sjukhusfrågornas lösande vid vissa närmare angivna truppförband ävensom — efter beslut av departementschefen — vid de ytterligare truppförband inom armén, vilkas sjukhusfrågor funnes böra i detta sammanhang utredas, uppdrogs genom beslut den 1 februari 1944 åt Fast att jämväl taga frågan om sjukvårdens ordnande vid Upplands regemente samt arméns underofficersskola och försvarets läroverk under övervägande samt att, efter samråd med försvarets sjukvårdsförvaltning, till Kungl. Maj:t inkomma med av kostnadsberäkningar åtföljt förslag i ämnet.

I en den 6 mars 1944 avgiven skrivelse har den sålunda tillkallade utredningsmannen föreslagit, att en ny sjukhusbyggnad uppföres vid underofficersskolan och försvarets läroverk, kostnadsberäknat till 97 000 kronor, samt att vissa ombyggnads- och förbättringsarbeten verkställas å sjukhuset vid Upplands regemente till en kostnad av 163 000 kronor.

Investeringsutredningen har icke berört här ifrågakvarande arbeten.

Departementschefen har anfört följande.

De allmänna synpunkter på hithörande frågor, som legat till grund för den särskilt tillkallade utredningsmannens förslag, ha, enligt vad jag vid anmälan av propositionen nr 175 (s. 100) till årets riksdag anfört, av mig kunnat biträdas.

Det förslag rörande sjukvårdsfrågans ordnande vid Upplands regemente, arméns underofficersskola och försvarets läroverk, som av utredningsmannen framlagts, synes innebära en lämplig lösning, varför jag anser mig böra biträda detsamma. Ej heller vad kostnadsberäkningarna beträffar finner jag anledning till erinran.

På av arméns fortifikationsförvaltning anförda skäl torde dessa arbeten böra medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår, varför jag tillstyrker, att i detta sammanhang ett belopp av tillhoppa 260 000 kronor beräknas för ändamålet. Företaget torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 innebär, såvitt avser kapitalinvesteringar berörande försvarsdepartementets

verksamhetsområde, att anslag å tillhopa 14 458 000 kronor uppföras å beredskapsstat, därav 1 700 000 kronor å beredskapsstat II och 12 758 000 kronor å beredskapsstat III. Härjämte hava anmälts arbeten, hänförliga till grovarbetsreserven och avsedda att utgå från det ospecificerade anslaget under femte huvudtiteln till åtgärder för arbetsmarknadens reglering, till ett belopp av sammanlagt 39 537 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan av medelsbehovet för dessa investeringsobjekt framhållit, att de i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadssummorna för byggnadsarbeten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 icke återspeglade försvarsväsendets totala behov av investeringar för byggnads- och liknande ändamål under perioden. En gradering mellan anmälda byggnadsändamål hade därför måst ske, varvid ett stort antal i och för sig angelägna arbeten måst förskjutas till tid efter femårsperiodens utgång.

För en del dylika arbeten har nu föreslagits uppförande av anslag å allmän beredskapsstat under försvarsväsendets fastighetsfond. Vid utmätandet av anslagen har beräknats medel jämväl för arbeten, som vid framläggandet av medelsäskanden, hänförliga till den normala budgeten, icke funnits kunna för det dåvarande tillstyrkas. Vad nu sagts gäller jämväl vissa av de arbeten, som ansetts böra komma i fråga för utförande med anlåtande av till grovarbetsreserven hänförliga anslagsmedel. Det är, såsom departementschefen även framhållit, tydligt, att de marginaler, som inom 1942 års försvarsbesluts kostnadsram beräknats för oförutsedda byggnadsändamål, icke kunna bereda utrymme för investeringar av den storleksordning, varom här är fråga. Därest samtliga nu anmälda arbeten skulle komma till utförande under budgetåret 1944/45 är det sålunda uppenbart, att den del av försvarsbeslutets kostnadsram, som avser kapitalinvesteringar, kommer att i väsentlig grad överskridas. Departementschefen har nu anmält som sin åsikt, att angivna marginaler för oförutsedda ändamål i princip böra belastas med så stor del av kostnaderna för de i investeringsreserven ingående arbetena, som kunna bestridas inom ramen utan att andra angelägna, till femårsplanens genomförande hänförliga arbeten skjutas åt sidan. Utskottet finner denna princip riktig och vill framhålla vikten av att ett tillgodoseende av medelsbehovet för genomförande av i nu förevarande sammanhang anmälda arbetsobjekt från å beredskapsstat uppförda anslag i och för sig icke må betraktas som ett frigörande i motsvarande mån av förut angivna marginaler inom försvarsbeslutets kostnadsram. Utskottet förutsätter alltså, att riksdagen i sinom tid skall beredas tillfälle att taga ställning till i vad mån försvarsbeslutets kostnadsram skall belastas med kostnader, som bliva förenade med utförande av här avsedda arbeten.

Under förevarande punkt hava, i vad avser arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond, anmälts arbetsobjekt till en kostnad av 5 475 000 kronor för anslagsgrupp III och av 6 760 000 kronor för grovarbetsreserven. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot att medel i angiven omfattning tagas i anspråk för de nu anmälda ändamålen i den

mån de för allmänna beredskapsstatens ianspråktagande uppställda villkoren det medgiva och de av utskottet härovan anförda synpunkterna beaktas.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Vissa investeringsarbeten för armén & allmän beredskapsstat III* för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 5 475 000 kronor.

Marinförvaltningens delfond.

3:o) **Vissa investeringsarbeten för marinen.** Kungl. Maj:t har i förenämnda proposition nr 281 (punkt 2, s. 174—188) föreslagit riksdagen att till *Vissa investeringsarbeten för marinen & beredskapsstat III* för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 4 037 000 kronor.

Beträffande de ändamål, för vilka anslag föreslagits skola uppföras å beredskapsstat under marinförvaltningens delfond (respektive hänföras till grovarbetsreserven) inhämtas av statsrådsprotokollet följande (s. 174—187).

Fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg m. m. Investeringsutredningen har, utan särskild motivering, efter förslag av marinförvaltningen i grovarbetsreserven upptagit dels tillhoppa 4 770 000 kronor för fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg, dels ock ett belopp av 213 000 kronor för viss hamnanläggning.

Departementschefen har funnit de av investeringsutredningen i detta sammanhang till grovarbetsreserven hänförda arbetena med anläggande av skyddstunnlar lämpliga såsom beredskapsarbeten. Enär arbetena i fråga ur militär synpunkt måste tillmätas betydelse, har departementschefen tillstyrkt, att medel för ändamålet beräknas för nästa budgetår, och förordar, att för ändamålet på grundval av prisläget den 1 juli 1943 nu beräknas ett belopp av 3 000 000 kronor. Däremot har departementschefen ansett sig icke kunna föreslå, att medel nu beräknas för hamnanläggning.

Vidare böra enligt departementschefens mening vissa andra av marinförvaltningen i förevarande sammanhang föreslagna byggnadsarbeten medtagas i grovarbetsreserven för nästa budgetår, nämligen dels vissa frontreparationsverkstäder för kustartilleriet, av marinförvaltningen kostnadsberäknade till 730 000 kronor, dels ock vissa fullträffsäkra lokaler för sjukvårdsändamål m. m., av ämbetsverket kostnadsberäknade till 685 000 kronor.

Samtliga nu anmälda medelsbehov ha ansetts böra hänföras till grovarbetsreserven.

Förlängning av Gustavsviks torrdocka. I enlighet med förslag av investeringsutredningen har för förlängning av torrdockan i Gustavsvik beräknats ett belopp av 1 630 000 kronor, att hänföras till grovarbetsreserven.

Stridscentral för chefen för kustflottan. Investeringsutredningen har i grovarbetsreserven under marinförvaltningens delfond medtagit bland annat ett belopp av 424 000 kronor för stridscentral för chefen för kustflottan.

I särskild skrivelse den 25 april 1944 har marinförvaltningen lämnat en närmare redogörelse för behovet av den planerade stridscentralen samt utformningen av densamma ävensom ingivit en detaljerad kostnadskalkyl, utvisande att kostnaderna — administrationskostnader inräknade — av ämbetsverket beräknats till 370 000 kronor.

Departementschefen har i princip intet haft att erinra mot marinförvaltningens förslag men har funnit tveksamt, om anläggningen bör givas den omfattning som nu föreslagits. Tills vidare borde dock för ändamålet beräknas ett belopp av 370 000 kronor att ställas till förfogande efter närmare prövning av Kungl. Maj:t. Förslaget har ansetts böra hänföras till investeringsreserven, anslagsgruppen III.

Ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente. I enlighet med förslag av investeringsutredningen har för nästa budgetår för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente beräknats ett till 580 000 kronor avrundat belopp, att hänföras till anslagsgruppen III.

Modernisering av tygverkstäderna inom Stockholms kustartilleriförsvaret. Marinförvaltningen har beräknat kostnaderna för denna modernisering till, förutom administrationskostnader, 285 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. I propositionen nr 175 till årets riksdag har för nästa budgetår för ändamålet beräknats 233 000 kronor.

Investeringsutredningen har upptagit arbeten, kostnadsberäknade till 42 500 kronor, i den allmänna investeringsreserven.

Departementschefen, som icke haft något att erinra mot att moderniseringen av ifrågavarande tygverkstäder i sin helhet kommer till utförande under nästa budgetår, har för ändamålet enligt prisläget den 1 juli 1943 beräknat 47 000 kronor, att hänföras till anslagsgruppen III.

Gotlands kustartilleriförsvaret och Gotlands kustartillerikår. I likhet med investeringsutredningen har departementschefen funnit medel böra beräknas å allmän beredskapsstat III för uppförande för Gotlands kustartilleriförsvaret och Gotlands kustartillerikår av beklädnads- och persedelförråd, kabelförråd, kasernbyggnad samt för komplettering av förläggningsbyggnader och baracker. Kostnaderna hava beräknats till 730 000 kronor.

Fårösunds förrådsdepå. I skrivelse den 23 augusti 1943 upptog marinförvaltningen för uppförande av en förrådsbyggnad för torpedammunition vid Fårösunds förrådsdepå ett belopp av 236 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Investeringsutredningen har medtagit här ifrågavarande arbete i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och därvid beräknat kostnaderna enligt nuprisläge till 285 100 kronor.

Departementschefen har för ändamålet beräknat ett belopp av 285 000 kronor, att hänföras till anslagsgruppen III.

Idrottshall på Stumholmen i Karlskrona. 1941 års försvarsutredning upptog ett belopp av 350 000 kronor för idrottshall och 250 000 kronor för idrottsplats på Stumholmen. I propositionen 1942:210 framhölls att med anläggande av idrottsplats borde anstå till efter femårsperiodens utgång. Sedan chefen för Sydkustens marindistrikt i skrivelse till marinförvaltningen den 6 juli 1942 framhållit det angelägna i att åtgärder vidtoges för beredande av möjligheter till idrottsutövning för personalen inom Sydkustens marindistrikt, hemställde marinförvaltningen i sin skrivelse angående anslag för marinen för budgetåret 1943/44, att medel måtte ställas till förfogande för uppförande av nämnda hall. Då sedermera frågan om ett ändamålsenligt utnyttjande av de statliga byggnaderna inom Karlskrona upptagits till omprövning, fann marinförvaltningen, att en utökning av berörda idrottshall utöver det tänkta programmet syntes erforderlig, enär densamma måste delvis tagas i anspråk av flottans sjömansskola, därest denna förlades inom kustartilleriets stadskasern och nuvarande marinens sjukhus. För denna utökning beräknade marinförvaltningen erforderligt ungefär 200 000 kronor. Totalkostnaderna beräknades till 530 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1943. Marinförvaltningen hänförde icke detta arbetsobjekt till högsta angelägenhetsgraden men framhöll, att, därest besparingar inom femårsramen kunde ernås, idrottshallen vore ett av de arbetsobjekt som i första hand borde komma till utförande.

Investeringsutredningen har medtagit kostnaderna för idrottshall — inklusive administration beräknade till 561 800 kronor — i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45.

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till angelägenheten av att åtgärder vidtagas för beredande av förbättrade möjligheter till idrottsutövning för personal inom Sydkustens marindistrikt finner jag mig böra förorda, att medel beräknas på allmän beredskapsstat för uppförande av idrottshall på Stumholmen i Karlskrona. Gentemot kostnadsberäkningen finner jag icke anledning till erinran, ehuru likväl i samband med ett blivande dispositionsbeslut frågan om hallens dimensioner synes böra av Kungl. Maj:t tagas under ytterligare omprövning.

I anslutning till det anförda beräknar jag på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 ett till 560 000 kronor avrundat belopp för idrottshall på Stumholmen. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

Båthamn för flottans sjömansskola. Såsom av propositionen nr 175 (s. 143 och 144) framgår, upptog marinförvaltningen bland anslagsäskandena för budgetåret 1944/45 bland annat en båthamn för flottans sjömansskola, enligt prisläget den 1 juli 1941 kostnadsberäknad till 166 000 kronor. Vid anmälan av propositionen fann departementschefen emellertid ytterligare utredning erforderlig rörande sättet för hamnens anläggande och möjligheterna till ett mindre kostsamt utförande.

Investeringsutredningen har upptagit företaget i fråga — enligt nuprisläge och inklusive administration kostnadsberäknat till 201 400 kronor —

bland företag, avsedda att utföras såsom ordinarie arbeten under budgetåret 1944/45.

Departementschefen, som funnit hamnanläggningen på längre sikt erforderlig, har intet haft att erinra mot att för ändamålet i runt tal 200 000 kronor beräknas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Departementschefen har emellertid framhållit, att utredning för närvarande pågår inom marinförvaltningen rörande den lämpligaste utformningen av hamnanläggningen, därvid jämväl andra möjligheter till frågans lösning än den tidigare föreslagna dryftats. Med hänsyn härtill har en förnyad prövning av Kungl. Maj:t förutsatts, innan medel ställas till förfogande för ändamålet. Arbetet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Vissa arbeten å broförbindelsen Högvakten—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv. I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår upptog marinförvaltningen frågan om förbättring av broförbindelserna till Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv till behandling, därvid ämbetsverket föreslog utförande av vissa arbeten, för vilka medel finnes disponibla, ävensom ombyggnad och förstärkning av en svängbro till en kostnad av 70 000 kronor.

Investeringsutredningen har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 icke beräknat medel för här ifrågakommande ändamål.

I samband med avgivande av utlåtande i anledning av investeringsutredningens betänkande har emellertid marinförvaltningen i skrivelse den 4 maj 1944 framhållit, att arbetena å broförbindelsen Högvakten—Lindholmen vore av den art, att desamma snarast borde komma till utförande. För nu ifrågasatt ombyggnad erfordrades ett belopp av 300 000 kronor.

Departementschefen, som funnit ett iståndsättande av broförbindelsen Högvakten—Laget—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv vara av behovet påkallat, har intet haft att erinra mot att arbetet i fråga medtages i investeringsreserven för nästa budgetår och har i enlighet med marinförvaltningens kalkyler beräknat ett belopp av 300 000 kronor — utöver redan disponibla medel — för ändamålet. Förslaget har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Stensättning av vissa huvudvägar inom Karlskrona örlogsvarv. För ändamålet har beräknats 135 000 kronor, att hänföras till anslagsgruppen III.

Verkstadsanläggningar m. m. för Västkustens marindistrikt. Investeringsutredningen har i den allmänna investeringsreserven för nästa budgetår uppfört verkstadskontor med segelsömmeri- och målarverkstad samt utvändiga ledningar till en beräknad kostnad av 110 200 kronor samt optisk verkstad till en kostnad av 302 100 kronor, allt enligt nuprisläge.

Departementschefen har funnit arbetena lämpliga att medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1944/45. Kostnaderna för den optiska verkstaden har emellertid ansetts kunna begränsas till 168 000 kronor, varför å beredskapsstat, anslagsgruppen III, beräknats ett belopp av (110 200 + 168 000 =) i runt tal 275 000 kronor.

Gymnastik- och exercisbyggnad samt bastubad vid Göteborgs-örlogsstation. Investeringsutredningen har upptagit ifrågavarande byggnad i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och för ändamålet beräknat ett belopp av 337 100 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt, att medel, 335 000 kronor, i detta sammanhang beräknas för här ifrågavarande ändamål. Investeringsändamålet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen III.

Planering, vägar och stängsel inom Älvsborgs kustartilleriregementes område. För ifrågavarande ändamål har beräknats ett belopp av 220 000 kronor, att hänföras till anslagsgruppen III.

Utskottet.

Under marinförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond har anmälts arbetsobjekt till en kostnad av 10 082 000 kronor, därav 4 037 000 kronor hänförs till anslagsgrupp III och 6 045 000 kronor till grovarbetsreserven. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de framlagda förslagen. Under hänvisning i tillämpliga delar till vad utskottet anfört under punkten 2:o får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Vissa investeringsarbeten för marinen & allmän beredskapsstat III* för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av 4 037 000 kronor.

Flygförvaltningens delfond.

4:o) **Vissa investeringsarbeten för flygvapnet.** Kungl. Maj:t har i förenämnda proposition nr 281 (punkt 3, s. 188—194) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1944/45 uppföra dels å allmän beredskapsstat II till Markförvärv för flygfält ett anslag av 1 700 000 kronor, dels ock å allmän beredskapsstat III till *Vissa investeringsarbeten för flygvapnet* ett anslag av 3 246 000 kronor.

I fråga om de ändamål, för vilka anslag föreslagits skola uppföras å allmän beredskapsstat under flygförvaltningens delfond (respektive hänföras till grovarbetsreserven), inhämtas av statsrådsprotokollet följande (s. 188—194).

Vissa lagringsanläggningar m. m. I det föregående har under avsnittet rörande arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond upptagits till behandling frågan om vissa skyddsrum- och lagringsanläggningar m. m., för vilka ändamål investeringsutredningen beräknat ett belopp av 6 000 000 kronor. Av redogörelsen framgår, att av totalbeloppet, 6 000 000 kronor, ett delbelopp av 2 000 000 kronor belöper på vissa lagringsanläggningar för flygbensin och sålunda är att hänföra till flygförvaltningens delfond. Arbetena torde, såsom tidigare framhållits, böra medtagas i grovarbetsreserven för att framdeles överföras för redovisning till nämnda delfond.

Flygplanförråd. I skrivelse den 31 augusti 1943 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hemställde flygförvaltningen bland annat, att medel måtte beräknas för uppförande under budgetåret av flygplanförråd vid vissa flygförband.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 99 ff) förordades med hänsyn till det omedelbara behovet uppförande av flygplanförråd allenast vid Jämtlands och Kalmar flygflottiljer.

Investeringsutredningen har i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 medtagit arbetena med uppförande av flygplanförråd vid vissa flygförband och för ändamålet beräknat ett belopp av 754 000 kronor.

Departementschefen, som funnit behovet av förrådsutrymmen för äldre flygplan m. m. ökas i samma mån som leveranserna av moderna flygplan fullgöras, har tillstyrkt, att medel i detta sammanhang beräknas i enlighet med investeringsutredningens förslag. Anslagsbeloppet har ansetts böra avrundas till 750 000 kronor och hänföras till anslagsgruppen III.

Gymnastikbyggnader, idrottsplatser m. m. I sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 upptog flygförvaltningen för ett flertal förband uppförande av gymnastikbyggnader samt anläggande av idrottsplatser. Vid anmälan av årets statsverksproposition ansåg departementschefen sig dock icke kunna föreslå, att medel beräknades för påbörjande av nya gymnastikbyggnader och badanläggningar och ej heller för utförande av nya idrottsplatser.

Investeringsutredningen har ansett det angeläget, att möjligheter beredas personal i flygtjänst att utöva gymnastik och idrott. Det vore följaktligen av stor betydelse, att varje förband ägde tillgång till en gymnastiksal. I anslutning därtill och med hänsyn till behovet av idrottsplatser samt — vid två nordligt belägna förband — inomhusskjutbanor har utredningen i den allmänna investeringsreserven upptagit gymnastikbyggnader till en kostnad av 2 313 000 kronor och inomhusskjutbanor till en kostnad av 82 000 kronor varjämte idrottsplatser till en kostnad av 396 000 kronor hänförts till grovarbetsreserven.

Departementschefen har anfört följande.

Gymnastikbyggnader och idrottsplatser äro även enligt min uppfattning på längre sikt nödvändiga vid samtliga flygförband. Då andra byggnadsarbeten måst erhålla förtursrätt, ha medel hittills icke i större utsträckning kunnat beräknas för dylika anläggningar. Jag anser det lämpligt — såsom investeringsutredningen föreslagit — att dessa arbeten medtagas i investeringsreserven respektive grovarbetsreserven för budgetåret 1944/45. I investeringsreserven torde jämväl kunna upptagas inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer, där på grund av rådande klimatförhållanden den grundläggande skjututbildningen vintertid synes böra i viss utsträckning förläggas inomhus.

De nu framlagda kostnadsberäkningarna giva mig icke anledning till erinran. Jag vill emellertid framhålla, att flygförvaltningen — såsom av ämbetsverkets förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 framgår — i viss utsträckning räknat med uppförande av gymnastikbyggnad med bastuav-

delning och skolbyggnad såsom en gemensam anläggning, varigenom totalkostnaderna skulle kunna nedbringas. Denna synpunkt torde böra beaktas vid blivande dispositionsbeslut så att, om arbetsmarknadssituationen det medger, en samordning äger rum mellan de olika berörda byggnadsföretagen oberoende av i vilken ordning medel för ändamålen anvisats.

För ändamålen har departementschefen beräknat 2 775 000 kronor, därav 395 000 kronor hänförs till grovarbetsreserven.

Skjutbanor m. m. För anläggande av skjutbanor m. m. vid Västmanlands och Roslagens flygflottiljer har beräknats ett belopp av 186 000 kronor, hänförliga till grovarbetsreserven.

Skyddsplantering, vägar och planering vid Norrbottens flygbaskår. För dessa ändamål, som hänförs till grovarbetsreserven, har beräknats 134 000 kronor.

Vissa arbeten vid centrala flygverkstaden i Västerås. Efter förslag av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition beräknades för budgetåret 1944/45 ett belopp av 74 000 kronor för vägar m. m. vid centrala flygverkstaden i Västerås. Enligt flygförvaltningen är det emellertid vidare önskvärt, att åtminstone vid huvudverkstaden stensättning av vägarna i viss utsträckning komme till stånd. För sådant ändamål har flygförvaltningen beräknat ett ytterligare belopp av 50 000 kronor, vilket belopp av investeringsutredningen med hänsyn till prisstegring och administrationskostnader höjts till 58 000 kronor.

Departementschefen har funnit det kunna ifrågasättas, om ytterligare medel böra anvisas för ifrågavarande vägarbeten. Då arbetena synas lämpliga såsom beredskapsarbeten, har departementschefen emellertid icke velat motsätta sig, att medel nu beräknas för ändamålet. Dock torde på grundval av från flygförvaltningen lämnade upplysningar rörande arten av arbetet i fråga det samma böra hänföras till den allmänna investeringsreserven.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot ett av investeringsutredningen framställt förslag att medtaga arbeten med uppförande av slangtorn och förläggingsutrymme för brandberedskap i investeringsreserven för nästa budgetår. För ändamålet har beräknats ett belopp av 29 000 kronor, att hänföras till anslagsgruppen III.

Elektrifierings- och vägarbeten vid flygvapnets övningsplats i Nederkalix. För ifrågavarande ändamål har i enlighet med förslag av investeringsutredningen beräknats (29 000 + 17 000 =) 46 000 kronor, därav 17 000 kronor hänförs till grovarbetsreserven.

Vissa flygfältsarbeten. Investeringsutredningen har till grovarbetsreserven för nästa budgetår hänfört — förutom flygfältsarbeten vid Jämtlands flygflottilj för en kostnad av 1 260 000 kronor — ytterligare ett avsevärt antal flygfältsarbeten. Arbetena ha kostnadsberäknats till sammanlagt 24 173 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Den snabba utvecklingen inom flygteknikens område under de senaste åren har medfört krav på ökade utrymmen på flygfälten. Det är att antaga, att

detta krav — i varje fall såvitt avser stridsplan — kommer att successivt allt starkare göra sig gällande. En utvidgning av flygvapnets flygfält torde därför icke kunna för någon längre tid undvikas. Med hänsyn därtill och då de föreslagna arbetena synas särskilt lämpade för medtagande i grovarbetsreserven, vill jag tillstyrka, att medel, i stort sett i enlighet med utredningens förslag, beräknas för nästa budgetår.

Totalsumman för de i grovarbetsreserven ingående flygfältsarbetena kan i enlighet med det anförda beräknas till i avrundat tal 24 000 000 kronor. Med tanke på svårigheten att på grundval av den föreliggande utredningen bedöma kostnadskalkylerna utgår jag från att Kungl. Maj:t före ett blivande dispositionsbeslut kommer att underkasta såväl behovet av de föreslagna arbetena som kostnadsberäkningarna rörande desamma en noggrann prövning.

Markförvärv för flygfält. För att vid en inträffande arbetsmarknadskris snabbt kunna utnyttja den del av grovarbetsreserven, som utgöres av flygfältsanläggningar, har investeringsutredningen framhållit det vara nödvändigt att de med anläggningarna sammanhängande markfrågorna dessförinnan blivit lösta. Kostnaderna för förvärv av erforderlig mark ha i utredningens betänkande beräknats till i runt tal 1 700 000 kronor. Detta belopp bör enligt utredningen ställas till förfogande för ändamålet å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45.

Flygförvaltningen har biträtt utredningens förslag i förevarande hänseende.

Departementschefen har ansett det föreslagna beloppet, 1 700 000 kronor, böra ställas till förfogande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45. Departementschefen har förutsatt, att i samband med blivande framställningar rörande beloppets ianspråktagande noggrann utredning kommer att förebringas rörande varje särskilt markförvärv. Investeringsändamålet har ansetts böra hänföras till anslagsgruppen II.

För flygvapnets del innebär det framlagda förslaget uppförande å beredskapsstat II av anslag å 1 700 000 kronor för markförvärv för flygfältens utvidgning ävensom av anslag å 3 246 000 kronor för tillgodoseende av ändamål, hänfödda till anslagsgrupp III, varjämte anmälts arbetsobjekt till en kostnad av 26 732 000 kronor, därav 24 000 000 kronor för flygfältsarbeten, avsedda att tillgodoses med anlåtande av medel ur grovarbetsreserven. Huvuddelen av arbetena avse således åtgärder för flygfältens utvidgning och förbättring. De av departementschefen anförda skälen för beräkning av så betydande belopp för flygfälten finner utskottet godtagbara, och utskottet har icke haft något att erinra mot att anslag uppföras å beredskapsstat II för att vid en inträffande arbetskris medel i ett tidigt skede skola stå till förfogande för genomförande av de med utvidgningarna sammanhängande markförvärven. Utskottet förutsätter emellertid, att anslaget kommer att tagas i anspråk först efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall. Utskottet, som icke haft något att erinra mot att medel beräknas för övriga av departementschefen anmälda ändamål, får under hänvisning i tillämpliga delar till vad ovan under punkt 2:o) anförts hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må för budgetåret 1944/45 uppföra

- a) å allmän beredskapsstat II till *Markförvärv för flygfält* ett anslag av 1 700 000 kronor,
- b) å allmän beredskapsstat III till *Vissa investeringsarbeten för flygvapnet* ett anslag av 3 246 000 kronor.

Stockholm den 20 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Pauli, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Holmström, Heiding, Boman, Gusaf Iwar Anderson, Albertsson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Isacsson, Pettersson* i Dahl, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Steneberg, *Lindholm* och *Lundberg* i Hälsingborg.
